

אנשים מצחיקים מאוד

יהודי כחוש וחיוור, לבוש בקאפוטה וחובש מגבעת, פסע לעבר הבניין. הוא בא לבדו. לאורך רכבו הצטופף קהל של אלפים, והמטיר עליו קריאות רמות של שינאה, כוז וזעם. מאות אגרופים הונפו לעברו באוויר. היה נדמה שבועוד רגע יקפוץ ההמון כמו חיה זועמת ויבלע את בחורה הישיבה. היהודי ניסה להתמתח. הוא הסתכל ניכחו ופסע — פוחד וגא אל הרלת.

זאת יכולה להיות סצנה מתוך סרט על האנטישמיות: המון של גויים מוסתים עומד לערוך פוגרום ביהודי מיסכן והסרישע. אלא שהמצב היה בדיוק הפוך.

ההמון היה מורכב ממפגינים זועמים, שמחו על עריכת כינוס שהטיף לפוגרום. לא המפגינים הצועקים היו הקוואקים באירוע זה, אלא רווקא היהודי בעל-הקאפוטה וחבריו.

עולם הפוך. הסצנה סימלה יפה את אשר מעוללת הגיוענות למרדני-ישראל. האנטישמיות משתוללת, אך האנטישמים הם עכשיו היהודים עצמם, המטיפים לפרעות ולגירוש העם השמי השני החי בארץ.

היסטתי אם ללכת להפגנה זו. היה ברור שהיא תשרת. בעקבי פיו, את מטרותיו של מאיר כהנא. היא הביאה למקום את כלי-התיקשות העולמיים. היא הפכה כינוס רל ועלוב של תנועת שוליים למאורע לאומי ובינלאומי. כהנא עצמו שמח על ההפגנה נגדו, או לפחות העמיד פני שמח.

אין בכך חדש. גם אדולף היטלר ציין בספרו שהפעולות שנקטו נגדו איביו, אנשי המחנה הרמקורטי, אך הועילו לו.

אולם מול שיקול הגיוני זה עמד שיקול מוסרי עמוק יותר. לא סלחנו לגרמנים שעמדו מנגד, כאשר הרימה המיפלצת הנאצית את ראשה. האם נהוג כך גם אנחנו?

כאשר נעשה עוול לנגד עיניך, חובה מוסרית היא לקום ולפעול, לקום ולמחות. המחאה עצמה היא אקט מוסרי. וכל אקט מוסרי הוא גם מעשה חינוכי.

לכן הצטרפתי כאשר כאתי למקום ולא מצאתי שם קהל של רבבות. היו שם אלפים מעטים. ברחבה הגדולה, שהוקצתה עליידי המישטרה להפגנה, היה מקום פנוי להרבה אלפים נוספים. אומנם, זה היה ביום-חול, כאשר רוב האנשים עובדים, וזה היה בירושלים. אך אפשר היה לקוות שיבוא לפחות ציבור המסוגל למלא מיגרש כדורגל כינוני כמישיח כינוני.

ולא התגייס הנוער של מפ"ם, שבא בהמוניו, היתה זאת הפגנה קטנה ועלובה. כל שאר הגופים והמיפלגות, שחתמו ברוב פאר על הקריאה להפגנה, ושמןהגיהנם טרחו מאוד להצטלם במקום, לא הביאו אלא כמה עשרות. גם המוני שלום עכשיו הצטמקו אדורמאור.

בירכתי בליבי כל אדם שהיה שם. אך אמרתי לעצמי גם כמה דברים חמורים על הנעדרים.

המוני ישראל צפו באירוע מרחוק. כך עשו, בשעתו, גם המוני הגרמנים, ואם הם נהגים כך כיום, כשהפעולה אינה כרוכה בסכנה, מה יעשו מחר אם — חלילה — זה יהיה מוסכן מאוד? יתכן שאחת הסיבות לאדישות נעוצה באשליה מסוכנת. הציבור רואה את אנשי-כחנא בתצלומים ובטלוויזיה, ומתרשם שזוהי חבורה מגוחכת של פסיכופאטים. ניכר על פני רבים מהם שאינם שפויים כל-יכר. אורח נורמלי שואל את עצמו: מה יכולים כאלה לעולל? הרי מקומם בבתי-משוגעים?

כך חשבתי גם בגרמניה. קשה להאמין בכך כיום, אולם ערב עלותם לשילטון היו היטלר ונושאי-כליו, בעיני רוב הגרמנים, דמויות נלעצות ותמיהונות. גם כאשר הצטרפו המונים לתנועה, היה קשה לגרמנים להתייחס ברצינות אל היטלר, בעל השפט המגוחך, או אל גרינג השממן, או אל גבלס הקטן והצולע. הימלר, בעל הפרצוף החלק והריק, לא נודע כלל.

אולם אלה הם האנשים שניצחו, כעבור כמה שנים בלבד, על השמדת המיליונים.

האיס הצהוב

האלפים שהפגינו נגד כהנא ענדו סמל שהונפק להם במקום עליידי הגוף המתקרא „אורחים נגד גיוענות". זהו איקס גדול וגס, על רקע צהוב.

יתכן שאיש מבין האלפים לא ידע כיצד נולד הסמל הזה, ומתי. הנה הסיפור:

בסוף שנות ה-50 הקמנו ועד ציבורי לביטול המימשל הצבאי. המטרה היתה להכריח את דויד בן-גוריון לבטל את המישטר המיוחד, שחל או על האזרחים הערביים בלבד. הם היו כפופים למושלים צבאיים שעשו בהם כאוות-נפשם. הם היוו, למעשה, מושבה קולוניאלית בתוככי ישראל עצמה.

הוועד הציבורי היה מורכב מקואליציה של כוחות, החל בקומוניסטים (מק"י ראו) וכלה בפעולה השמית. גם קבוצת אל-ארד היתה חברה בו. הוא פירסם חומרה-סכרה, ניהל תעמולה בעליפה וערך הפגנות. היו לו סניפים וחוגי-נוער.

כאחת הישיבות עלה הרעיון להעניק לוועד סמל, שיבע את המסר שלו בצורה פשוטה וקליטה. הוצע ציור של שתי ידיים שלובות, אך התנגדותו לו. אני אהב סמלים פוליטיים שכל ילד יכול לצייר אותם על קיר.

שאלתי: מה אנחנו רוצים, בעצם? אנחנו רוצים לבטל משהו. איך מבטלים? עושים איקס. יש.

איוה צבע? גם זה היה ברור, לרעתי. איננו רוצים לעשות לערבים מה שעשו לנו, היהודים, בארצות-הפזורה. הסמל של בידוד היהודים וקפיחם בכל התקופות היה הטלאי הצהוב. הנה כי כן: איקס שחור על רקע צהוב. אין לזה כל קשר לצבעים של כהנא.

כהפגנה גדולה שערכנו בירושלים בראשית שנות ה-60 הנפקנו לכל הצועדים את סמל-האיקס על טלאים צהובים מנייר.

אחר-כך הנפקנו גם סמלים ממתכת. עוד יש לי מחסן קטן של עיגולי-פח אלה.

איך הגיע סמל זה לתנועה החדשה? אני מניח שאחד מאנשי נצרת או חיפה, שהיו פעילים אז בוועד ההוא, שמר על אחד הסמלים הישנים והעביר את הרעיון לגוף החדש. זה טוב, שהרי המילחמה בגיוענות כיום היא המשך ישיר למילחמה במימשל הצבאי של אז. זה גם מזכיר שאין חדש תחת השמש — הרבה מהתורות של כהנא כיום כבר הופעלו, באיזטלה מתחסרת יותר, בימי בן-גוריון.

אשר לזכויות-היוצרים, אני מוחל עליהם.

מן הון להון

אני מכיר את חיים שיף מזה הרבה מאוד שנים. כשהכרתיו לראשונה היה בעל מלון אחד. אז התמרמר באוזני על הפליה

וקיפוח מצד השילטונות. מישוה לא נתן לו את הכסף שהיה ררוש לו כדי להרחיב את עסקיו.

מאז פגשתיו מרי פעם בפעם, ובכל פעם התמרמר באוזני על הפליה וקיפוח מצד השילטונות. ומהתמרמרות להתמרמרות, מכסף לכסף ומן הון להון, גדלה האימפריה שלו ממלון אחד לשמונה, פלוס כל מיני נכסים אחרים.

הוא קיבל מן הקופה הציבורית כסף, הרבה כסף, בצורה של מענקים והלוואות. הוא גם עשה את כל הטריקים האפשריים — הוסיף קומות מעל למותר, הפר צווים ופסקי-דין ובכלל התנהג כפרא-אדם.

ואת כל זה אני סולח לו, איכשהו.

מדוע? מעולם לא קיבלתי מחיים שיף אף פרוטה אחת. כאשר גרתי אצלו בבתי-המלון שלו, שלמתי עד האגורה האחרונה. מבחינת הריעות הפוליטיות, הוא רחוק ממני כמו מירוח ממערב. מעולם לא קיבלתי גם אף אגורה שחוקה אחת מן השילטונות עברו המיפעל שאני עומד בראשו. לא הלוואה ולא מענק, לא מיגרש ולא פטור ממס.

אם כן, מדוע לא שלחתי לעבר חיים שיף מבטים של קינאה,

סמל האיקס

כדרכם של הישראלים? מדוע איני שונא אותו, כמו רבים? מדוע איני שמח לאירו, כאשר הוא נתון בקשיים המסכנים את עצם קיומו?

אסביר זאת בקצרה:

מפני שחיים שיף השקיע את כל הכסף שקיבל, עד הפרוטה האחרונה, במיפעלים שלו. ואלה הם מיפעלים יצרניים, המעי סיקים אלפי עובדים, המכניסים דולארים למשק הישראלי.

לא איכתי לי כלל אם הקים שיף את כל בתי-המלון האלה למען האגו שלו, או כדי להרגיש שהוא בעלי-בעמיו, או כדי להשאיר ירושה לבנו. העיקר הוא שהקים את בתי-המלון האלה, והם עומדים על תילם. די לי להעיף מבט מבעד לחלון, כדי לראות כמה מהם.

הוא לא לקח את הכסף ושיחק בו בבורסה, כדרכם של האלבינים, חביבי הקהל והתקשורת. אני די בטוח שהוא לא החביא אותו בשווייץ או בוואדן. היה לו דחף שאינרניתיך לכיבוש להרחיב את האימפריה שלו. הוא שייך לדור המקימים.

הוא גם לא מרח את הפוליטיקאים בגריו של חנופה. הוא אמר להם מה שהוא חושב עליהם, ולרוב הוא חשב עליהם דברים רעים. אולי זה לא היה חכם. אולי כדאי לבעל-עסקים לנצור את לשונו. אבל יש לי אהרה טיבעית לאדם כזה. שאינו אוהב להתכופף.

שיף הוא טיפוס קשה. אינני בטוח שלא אמר עליי, פה ושם, שאני בן-יוונה. אבל מה לעשות — אני מעדיף אדם כזה על המוצר השיגרתי של החברה הישראלית החדשה.

איך לרכוש אויבים

ולהצליח בשינאה

בכניסה לשטח נמלי-התעופה בן-גוריון יש סוכה, ולפניה איש מישמרה-הגבול.

המכונות חולפות על פני הסוכה, והאיש מסמן לך בתנועה לאה להמשיך כדרכו. אך כאשר יש במכונית אנשים בעלי חוות ערבית, מסמן להם בעל הכומתה הירוקה לעצור ולעמוד בצד. הערבים מצטווים לצאת כולם מן המכונית, ולעמוד בשורה. השוטרים פותחים את כל דלתות המכונית ועורכים חיפוש קפדני במיזוודות ובחבילות. האנשים נדרשים להציג תעודות.

כך זה בכל ימות השנה. הערבים עומדים בשורה בשולי הכביש, תחת כיפת-השמיים, כשמש ובגשם. ואילו המכוניות „היהודיות" חולפות על פניהם ביעף.

בכל פעם שאני מגיע לנמלי-התעופה אני רואה מחזה זה. הערבים עומדים — פלאחים פשוטים עם נשותיהם וילדיהם ואנשים בלבוש מודרני מהודר, אנשים מישראל ואנשים מהשטחים הכבושים. ובכל פעם חולפת במחוי המחשבה: אין דרך טובה יותר לרכוש אויבים ולהצליח ביצירת שינאה.

לפני כמה ימים נכנסתי למלון הילטון בירושלים כדי לשתות קפה להעביר שעה בין פגישות. באותו יום נערך שם כינוס של בעלי-עסקים ערביים. שהוזמנו עליידי השר אייאל שרון לשיחת נפש. טרקלין המלון היה מלא וגדוש בערבים. שנחו אחרי הרצאת השר. אחד מהם, שלא הכרתי, הזמין אותי להצטרף לשולחני ולשתות בחברתו כוס-יוסקי.

במשך השעה שמעתי מפיו הרבה סיפורים מעניינים. המעינין ביותר נגע לנמלי-התעופה.

הנה מונולוג מקוצר:

אני בן 55. אני בן כפר במשולש. ממישפחה מכובדת. כל חיי רצייתי להצליח בעסקים ולהיות איש מכובד, והצלחתי. יש לי מיפעל. אני מעסיק עשרות עובדים. אני אדם מכובד במשולש. יש לי הרבה ירדים יהודיים, גם מחוץ לעסקים. ואני גא-גא כזה. אני נוסע שלוש-ארבע פעמים בשנה לחו"ל. בכל פעם, כשאני בא ללוד, עוצר אותי איש מישמרה-הגבול ליד הכניסה לנמל-התעופה. עליי לעמוד בצד, והשוטרים פותחים את כל המיזוודות שלי. אני רואה שלא מחפשים אצל שום יהודי, וגם לא אצל שום תייר.

אחר-כך אני מגיע לבנין בית-הנתיבות. עורכים אצלי חיפוש, אצל האחרים, יהודים ותיירים ורים, פותחים ומחפשים, וזהו זה. אצלי מוצאים את כל הדברים מהמיזוודות ושמים אותם בצד. את המיזוודה לוקחים לאיזושהו מקום. כדי לברוק אם אין לה תחתית כפולה. החפצים שלי, גם האינטימיים ביותר, מונחים לעיני כל הבריות.

כרגע הוא אני מרגיש שאני אפס. שכל ההתקרמות שלי בחיים לא היתה בכלל. כרגע אחד לוקחים ממני את כל הכבוד.

אני יודע שיש בעיות-בטיחות. אינני נאיבי. אני חי בארץ. אבל מדוע זה צריך להיעשות כך? מדוע אי-אפשר לעשות את זה בצורה מכובדת, כחזר מיוחד וסגור, שלא לעיני כל האנשים? ואם רוצים לערוך חיפוש בכניסה לנמלי-התעופה, מדוע אי-אפשר להקים שם מיתקן סגור?

לעיתים קרובות נמצאים הילדים שלי איתי. הם שואלים אותי. אני מבין הרבה דברים. אבל איך אני יכול להסביר להם? בכקשה, תבוא ותסביר להם אתה?

עד כאן המונולוג. מצדי אני יכול להוסיף: אם כבר עושים מה שחייב להיעשות, מדוע אי-אפשר לעשות זאת בנימוס? מדוע מתייחסים לאזרחים ערביים אלה כאל תת-אדם? מדוע, למשל, אי-אפשר להרפס כרטיס נאה, בערבית, ולכתוב בו דברים בנוסח: „אורח נכבד, אנחנו מצטערים שבגלל הבעיות הביטחוניות עלינו לנקוט אמצעי-זהירות בלתי-נעימים. אנחנו מתנצלים על כך ומקווים שבקרוב יבוא השלום שיפטור אותנו מן הצורך הזה." את המישפט המעצב ביותר אמר לי אותו איש-עסקים לקראת סוף השיחה, אחרי הכוס השלישית שלו: „לי יש הרבה ירדים יהודים. הבן שלי אין לו אף ירד יהודי אחד."